Джым МАКГЭРА

Рубрыка Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта

НАЗАЎЖДЫ ПАКОНЧЫЦЬ З ЧЫЁЙСЬЦІ АДЗІНОТАЙ

Джым Макгэра (Jim McGarrah) — амерыканскі паэт, пісьменнік, аўтар трох кніг паэзіі і мемуарнага рамана «Часовы від міру». Уладальнік шматлікіх літаратурных прэмій. Выкладаў амерыканскую літаратуру і крэатыўнае пісьмо ва ўніверсітэтах Амерыкі. Цяпер жыве ў горадзе Луісвіл штат Кентукі і працуе над новай кнігай паэзіі «Зацемы пра ціхмянасць». Паэзія Джыма Макгэра прасякнута штодзённымі назіраннямі, якія перапляталюцца з філасофскімі разважаннямі наконт агульначалавечых каштоўнасцей, жыцця і смерці. Паэт, якому давялося пабываць на вайне ў В'етнаме, не мог не адлюстраваць у сваіх творах усё перажытае. Вершы гэтага яскравага і глыбокага амерыканца яшчэ раз нагадваюць нам пра тое, што вайна прыносіць пакуты і боль, якія немагчыма забыць.

СПАДАРОЖНЫЯ СТРАТЫ

Марджы прытуляецца да паветра.
Гэта адзіная трывалая рэч у ейным жыцці.
Яна едзе ў хоспіс, дзе кожны дзень
чытае навіны свайму вегетатыўнаму сыну —
твар ягоны не варухнецца, пакуль яна пералічвае
ахвяраў генацыду, братазабойстваў, адбойнай хвалі і педафіліі.
«Мы ўсе — спадарожныя страты ў задумцы Бога», —
кажа яна прынамсі двойчы на тыдзень. «Гэта цана,
якую мы плацім за права людзьмі быць».

Мы чакаем на 19-ы,
новы экалагічны, біядызельны аўтобус,

які, па словах мэра, зменшыць выкіды вугляроду.
Аўтобус затрымліваецца, і пульхная школьніца
пазычае цыгарэтку ў сантэхніка, чыю машыну
канфіскаваў банк. І ад яе ўжо ніякіх выкідаў,
а дабрацца да новай працы яму неяк трэба,
дзяўчо ж не пусцілі ў школьны аўтобус,
бо яна пужала малых сваёй даросласцю.
Я вызіраю святло фараў у досвітнай цемры,
стоячы на рагу вуліцы, і не здольны прыняць
тое, чаго мы ўсе баімся, што згублены час
гэта адзінае, чым вымяраюцца пакуты.
Мне задумка бога застаецца няяснай.
Занадта высокая цана для майго бязвернага бюджэту.
Дабро здаецца ні больш значным, ні больш узорным,
Яно — хутчэй акалічнасць, а не намер. Быццам рулетка,
што зацягвае нас у бязлітасную дзірку, дзе мы
пакутуем у адзіночным зняволенні
пакуль круціцца кола
і часам дазваляем сабе верыць,
як той хлопчык, якога я бачыў у Босніі, што гуляў у баскетбол
на адной назе, бо другую раструшчылі аскепкі
з міннага поля, праз якое раней ён хадзіў у школу,
або як гэтыя людзі на прыпынку,
што моўчкі пераносяць боль незаслужанага адчаю.

ЗІМА Ў МАНРЭАЛІ

для Уэндзі

З мовай я сплю
з таго часу як ты сышла,
літары плятуць чароды думак,
што стогнуць, бы швартоўныя канаты
уздоўж парэзанага ільдом набярэжжа возера.
Словы ідуць са мной паўз машыны
паўз сняжынкі ў бар О'Грэдзі.
Мы замаўляем більярдны стол, аплятаем
пальцамі стары кій
і гуляем у тваю любую гульню.
Але, я не адчуваю ў іх дрыжання
ад спадзявання,
што працінае мой прамянёвы нерв,
калі коціцца шар.
Дзеясловы не танчаць пад самую вядомую песню
Карлі Сайман са старога музычнага аўтамата і не п'юць
белага віна, такога таннага, што магло б замяніць
трэцясортны віскі. Назоўнікі не смяюцца і
не лямантуюць, калі шары

разлятаюцца ў розныя бакі,
агаляючы зялёнае сукно такое ж гладкае,
як і ўнутраны бок твайго левага сцягна
пад далонню маёй рукі.

АЎТАПАРТРЭТ НА ДОСВІТКУ

Жанчына за столікам у кавярні насупраць майго адцірае
шчаку свайго сына ад барвовага жэле. На тым месцы
з'яўляецца чырвоная плямка. Манэ бачыў світанак
як час без часу, калі маляваў
Уражанне. Узыход сонца, ледзь кранаючыся і акунаючы
пэндзаль у ранішні туман, фіксуючы рух
святла паміж сонцам і чоўнам, датыкаючыся да
цішыні сутнасці ў самым сэрцы формы. Я?
Не, не малюю сёння і ў іншыя дні таксама. Усё ж,
калі хлопчыкавы слёзы пачынаюць свой бег, дні выгінаюцца
дугой у маёй галаве, плывуць паўз веерную, брукаваную плошчу і знікаюць
у цёмным лабірынце Сіены, Італія, кожны дзень атачаецца
памаранцавымі хвілінамі, якія крышацца ў сінія гадзіны.
Я правёў жыццё, пазычаючы час у мерцвякоў.
«Шальмоўскі герой», — кажа мая сяброўка Лэслі. — «Які
жыве так, быццам уласны подых неразгаданая таямніца».
Яна мае рацыю. Тут мая самасць выкрываецца
і пакідае замест сябе міф як чаявыя ў сто лір на смех афіцыянту.
Кладучы свой голаў на маміна плячо, хлопчык усхліпвае
як і маці, нагадваючы мне, што тое, у чым
я заўсёды быў упэўнены — *рыба прыгатаваная ў малацэ ёсць атрутай,*
Дзіна не планавала праглынуць
маю жуйку, калі мы першы раз пацалаваліся,
каханне шчоўкае, бы зубныя пратэзы ў халоднай вадзе,
што Бога забіла шрапнель, а не Ніцшэ,
думкі, такія ж знаёмыя і адчужаныя,
як аскепкі кулі ў маёй левай назе —
не хопіць каб прымусіць міф не плакаць. Гэта суцяшае мяне,
ён — вышэйшы ростам, больш прывабны, і мова
ягоная не такая жорсткая. Шмат год таму ён выратаваў
Бобі Уолфа ад міны, адцягнуў ствол вінтоўкі Рыка ад падбароддзя
перад тым, як той націснуў курок, і не перарэзаў
ніводнага в'етнамскага горла ў джунглях за адмову
супрацоўнічаць. Міф валодае бязмежным апетытам, ніколі не пачуваецца
самотным у пакоі, поўным людзей, і піша вершы, якія ніколі
не задаюцца пытаннем, чаму адзін памірае, а іншы побач з ім
працягвае жыць ад мінамётнага снарада кожны дзень
за дзесяць тысяч дзевяцьсот пяцьдзясят дзён.
Пра ягоныя сувязі з самотнымі жанчынамі ходзяць легенды,
але на свае няўдалыя шлюбы ён схільны забывацца. Ён прарочыць,

уваходзячы басанож абяссіленым у дзікунства
у пошуках магічных камянёў. Ён — анёл, што прыносіць
паведамленні глухім пакаленням, дракон,
што дыхае агнём пустых вінных бочак
у мой рот, каханка, што танчыць аголенай
у дзікай Тасканскай ночы і завяршае ўсё маўклівым назіраннем
за хлопчыкам і ягонай маці, што частуюцца жэле ўперамешку са слязьмі.

ALTER IDEM[1]

(*Паэтычныя чытанні — Балканы — 2001*)

Мы стаялі
па чарзе
на розных этапах
складання,
выгукваючы нараспеў
дзікія галосныя
і зычныя, так,
быццам старая
ваўняная коўдра,
сатканая з розных моваў,
магла б сагрэць нас усіх, быццам
дым, што падымаўся
ў пакоі
мог кудысьці развеяцца
над нашымі галовамі,
скіроўваючы нас у мінулае
і нагадваючы,
што некалькі брукаваных міль
апярэзаных гарамі,
гэта адзінае,
што калісь было паміж намі,
не акіян
красамоўства
ці дэмагогі,
што вядуць войны,
ці пакінутыя проціпяхотныя міны,
што адрываюць рукі і ногі
ад будучых пакаленняў,
якія, магчыма, ніколі не зразумеюць:
першыя сцены, якія мусяць
ўпасці,
тыя, што збудаваны
са словаў.

[1] Лац. — двайнік; іншы такі ж.

САНЕТ АДСУТНАСЦІ

Мая маці чытала раманы
пасля таго як мы раз'ехаліся, сотні раманаў.
Пераследаваная адсутнасцю не толькі дзяцей,
яна сядзела ў сваім фатэлі-гушкалцы,
узіраючыся праз апусцелы дом у мары чужых людзей,
палячы адну за адной цыгарэты Virginia Slims
і гучна выкрыквала клішаваныя фразы,
якія ейны пашкоджаны слых не мог разабраць.
Попел злятаў з цыгарэты,
заціснутай паміж элегантнымі пальцамі.
Яна не ведала, што часам я падглядаў
праз акенца веранды перад тым,
як вінаватым грукатам у дзверы абвесціць адзін са сваіх рэдкіх візітаў.
Не падазраючы, што ейнае цела пачало забіваць яе, яна
ведала толькі адзіноцтва і моцна трымала яго ля сябе, нібыта каханка.

КАТАВАННЕ ВАДОЙ

Сёння сусед
паліваў са шланга
свой сад залевай.

Ягонае шаленства
ледзь не забіла ружы.
Яны спужаліся.
Сціш захлябнуцца
прымусіла ўсе падвяночкі
капітуляваць.

Пялёсткі абвялі. Мой бясшчасны сябра
ператварыў свой цудоўны здабытак
у чатыры кусты калючак.

Пераклад з англійскай Вольгі ГАПЕЕВАЙ

РАЗВАЖАННІ ПРА ЗАСАДУ Ў ДЖУНГЛЯХ

Ночы, дзе пасмы часу цесна звязаны тонкім дротам страху калі чутна плач поўні, што ўзыходзіць у чаканні смерці.

Ейная адзіная мэта — назаўжды пакончыць з чыёйсьці адзінотай, асвятляючы шлях кулі снайпера або адкідаючы цьмяны цень на пастку.

Хацелася верыць, што яна вісіць там, каб кіраваць прылівамі Чайна Біч, вызначаючы ход кахання, якое ты спадзяваўся адчуць хоць аднойчы, скокі і віры рыбы

басу або раскрыццё бутона кветкі, рэха тыгравага рыку або песню каршуна, рэкорднае выпадзенне расы на рысавых палях.

Усё, нават жорсткі клік металу пры зарадзе патрона, здаваўся больш рамантычным і плаўным у рассеяным і спружыністым святле.

У рэшце рэшт, усё, што яна рабіла — блішчала, і нават не сваім уласным агнём, жахлівыя аблокі мутна віселі па-над шырокім полагам над галавой.

Адзінае, што яна рабіла — спакушала цябе сваім ціхім пылам цукровага святла каб выдаліць з памяці думку пра тое, што кожная начная засада захоўвае вытокі твайго забыцця.

АГАЛОМШАНЫ

6 раніцы — вераб'і збіраюцца.
Двое гайдаюцца на галінцы дрэва
над скалой
ракі Уобаш, як хлапчукі,
балансуючы на трампліне,
рыхтуючыся да скоку
у карычневую плынь.
Трэці скакун тарабаніць
у акно, побач з якім я сяджу
і п'ю сваю каву,
ён кідаецца ўніз, агаломшаны
нябачным шклом,
што не дае яму рухацца далей.

У выніку гэта адбываецца
з усімі намі,
наш рух наперад упінаецца
у нябачную
непранікальную сцяну,
пухліна, куля, кіроўца,
які выпіў зашмат

Сёння я баюся
страху
быць агаломшаным
больш, чым самой прысутнасцю страху,
як авечка, паралізаваная
рыкам ільва
задоўга да яго з'яўлення.
Пэўна, гэта працэс
старэння. Аднойчы я трапіў
у навальніцу. П'яны,
пагардлівы, я дазволіў

небу абрынуцца на мяне.
Маланка рассекла дрэва напалову
непадалёк. Аслеплены,
я працягнуў руку
і запхнуў маланку ўнутр,
але тады я быў яшчэ малады.

КАЛІ ЗГАСАЮЦЬ ЗОРКІ

Сёння вечарам няма зорак
у завулку па-за віннай крамы Майдлоў.
Тут калісьці бадзяўся Чарлі Уотэрс,
учапіўшыся за старога ветэрана другой сусветнай,
яшчэ ў 60-я, калі я ішоў па вуліцы
пасля урока па грамадазнаўстве,
то аддаваў яму свае грошы.
«Табе яшчэ рана піць», казаў ён,
купляючы мне піва, а сабе,
каб заглушыць віну, дзвесце грам чарлі.
Яны пацягвалі віно, ён і ягоны прыяцель,
моўчкі, гледзячы ўверх,
чакаючы, калі са змроку выскачаць зоркі
белымі зярняткамі пап-корну.

І вось я зноў у гэтым завулку праз шмат гадоў сікаю
на свежапафарбаваную сцяну і шукаю
тыя ж зоркі. Я рабіў гэта і раней,
купляў бурбон і прабіраўся сюды,
заўсёды задаючыся пытаннем на шляху да сваёй машыны
у той час як зорныя бутоны, адны быццам лёд, іншыя бы агонь,
квітнелі дзесьці ў далёкім змроку,
што знайшоў тады Чарлі ў гэтым вакууме
сусвету, што прымусіла
ягоныя пустыя вочы напоўніцца слязьмі.

Аднойчы я амаль зразумеў гэта, калі ўпершыню прыйшоў дадому
анямелым з В'етнама, з ценем у галаве
які набывае туманную форму,
што збірае рэчыва, пакуль яна
кропала скрозь мяне, як гарачая смала,
тая сувязь, што ў нас была і знікла
з нашым агульным пачаткам.

Сёння вечарам можна зноў уявіць сабе
што ўсё, што ёсць нада мною — гэта чорны
калодзеж нябыту, які вісіць у пустэчы.
Нас звязвае наша адзінота,

што прарываецца праз бясконцае неба,
раскінуўшы рукі, якія моляць цемру
аб праблісках усё тых жа зорак,
якія прымушалі Чарлі Уотэрса плакаць.

ЯК ЖА ПАШАНЦАВАЛА ВЫЖЫЦЬ

Цяпер і мне знаёмая ранішняя апантанасць майго бацькі.
У газеце ён перш за ўсё вышукваў некралогі
а яго пяцідзесяцігадовая жонка рыхтавала на сняданак яйкі.
«Ура! Майго імя няма там», — выгукваў ён.

У адрозненне ад малінавак і цюльпанаў, руж і вавёрак, ільвоў
і хвояў, мы не квітнеем да смерці.
Нешта важнае застаецца незавершаным
і нехта важны шкадуе, што нас ужо няма.

З узростам засмучацца рабілася прасцей, памятаць
пра падлеткавае каханне да Дэніз
і цытрынава-жоўтай шэўрале, сумаваць па паху
Бога ў паветры падчас горных шпацыраў
той раніцай сорак гадоў таму ў штаце Мэн.
З кожным днём твары знікаюць з памяці,
у крыках крумкачоў хаваюцца перасцярогі, а вага часу
коле мяне пад ценем слова, якое я ніяк не магу вымавіць.

Пераклад з англійскай Вольгі БУБІЧ.

Пераклады выкананы па выданнях:
Jim McGarrah «*Breakfast at Denny's*» (2013),
Jim McGarrah *«When the Stars Go Dark» (2009),*
Jim McGarrah «*Running the Voodoo Down*»*(2008).*

Падрыхтоўка да друку Вольгі ГАПЕЕВАЙ